

Kung Carl och äggförsäljerskan : svenskt original /

Schwartz, Marie Sophie,

59 C

National Library
of Sweden

Schwartz, M. S.

KUNG CARL

OCH

ÄGGFÖRSÄLJERSKAN.

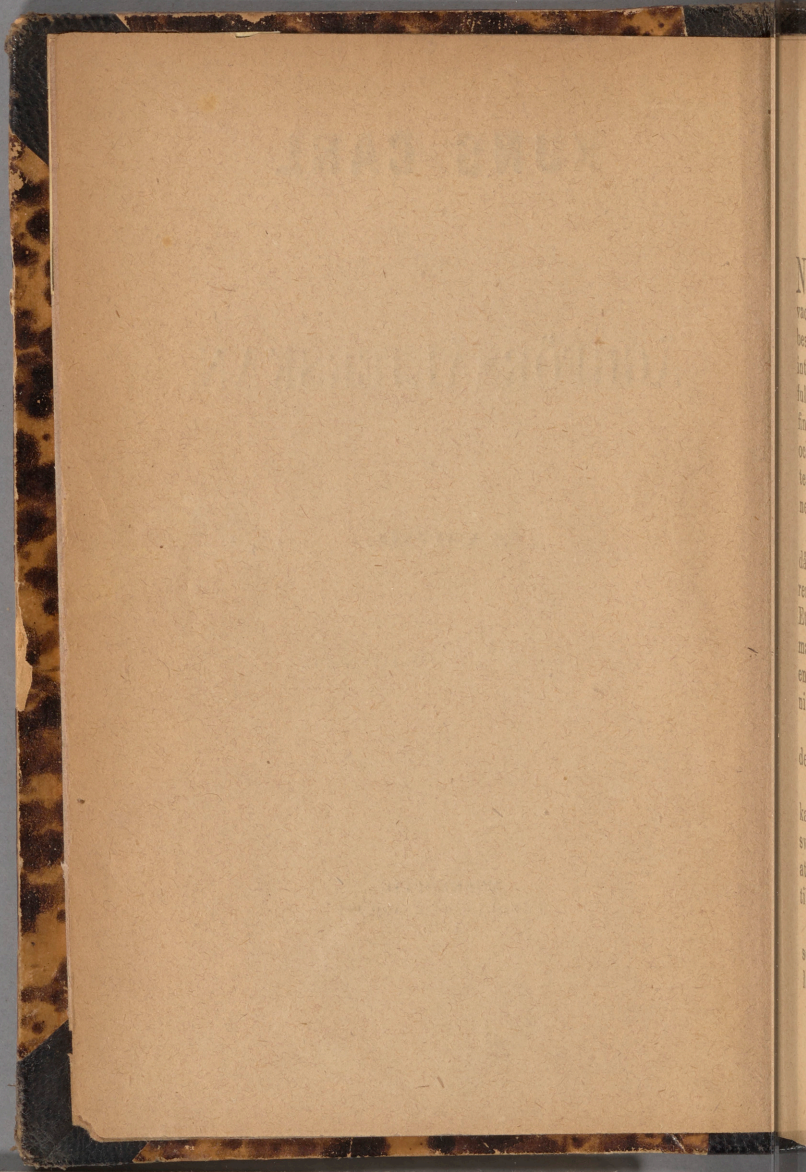
AF

ZAMOR.

SVENSKT ORIGINAL.

NORRKÖPING
FREDRIK TÖRNEQUIST
1873.

N
vac
bes
int
full
in
och
ter
ne

d
re
Ph
ma
en
ni

de
ka
sv
at
til
se
le

Några få mil från Malmö stad ligger ett litet vackert komministershem, hvars hela yttre bär en bestämd prägel af ordning, som gör ett angenämt intryck. Den lilla trädgården är väl vårdad och full af fruktträd och blommor, gården putsad och fin och man ser tydligt att kärleken till snygghet och prydlighet är ett framstående drag i dens karakter, hvilken bor der. I sjelfva boningen återfiner man samma prägel och hemtrefnad.

Det var mot aftonen den 19 September 1872, då den unga komministershustrun satt i kammaren innanför köket och vaggade sin förstfödde. Ett stycke från henne i en länstol satt en gammal qvinna, hvars skrynkliga händer hvilade på en i hennes knä liggande stickstrumpa. Skymningen höll på att utbreda sin mantal öfver jorden.

"Du väntar väl Johan hem i afton?" frågade den gamla.

"Ja, det gör jag med all säkerhet. Han brukar ej vara borta så länge då han är till staden," svarade den unga qvinnan, "men jag kan förstå att han dröjt med anledning af kungens ankomst till Malmö."

"Ja, herre Gud, den som fått vara med och se vår ståtliga kung," inföll den gamla, och tillade derefter med en suck: "men när man är så

gammal som jag, får man nöja sig med att sitta hemma, men du, kära Hélène, hade väl allt bra gerna följt Johan in till staden?"

"Visst hade jag det," svarade Hélène, "men jag kunde icke komma från liten och så var det kanske mera sorgligt än glädjande att se kungen nu. Det säges att han skall vara mycket klen. Jag har icke sett honom sedan prinsessan gifte sig och då var han ännu den ståtligaste och gran-naste karl bland hela skaran af höga herrar."

"Jag nog var han det," instämde den gamla. "Jag minnes honom så grannt sådan jag först såg honom på Ladugårdsgärdet. Herre min Gud, så vacker, rask och hurtig han då var och så han red! Aldrig, aldrig skall jag glömma honom, det är då visst och sannt."

"Han var ju också mycket god mot farmor och Johan," inföll Hélène.

"Ja, var han så, och det utan att jag till att börja med visste af att det var den högste mannen i riket som var så god mot mig. Hade han ej då kommit mig till hjälp, hade jag väl aldrig fått det så som jag nu har det."

"Kära farmor, tala om huru det var; jag har alldeles glömt det," sade Hélène.

Nu förhöll det sig så, att Hélène kände den der historien lika bra som farmor sjelf, men hon visste att gumman alltid blef glad och belåten då hon fick förtälja om de mest anmärkningsvärda tilldragelserna i sitt lif.

"Kors, kära barn, har jag icke berättat dessa händelser för dig riktigt utförligt? Det var illa gjort af mig. Jo, ser du, det var under den

der sorgliga tiden då jag för min son Sven Eriks lättsinne måste afträda mina föräldrars gård till min bror, som tog dem i ersättning för hvad han hade att fordra. Sven Erik, som fört fartyg ett par år, hushållade derunder så illa, att bror min, för att rädda Sven Eriks heder, nödgades betala ut stora pengar. Son min blef derefter nödsakad taga hyra som simpel sjöman. Utblottad, utan hem och utan att ega något att hoppas af min stränge broder, tyckte jag det var påkostande att stanna kvar på dessa trakter, utan jag tog Johan, som då var tolf år, med mig och vi begåfvo oss af till hufvudstaden. Der ämnade jag börja någon slags handel. Då jag måste afträda gården hade härads höfding X—, som hjälpte mig, bedrifvit saken så, att bror min betalte mig 150 riksdaler kontant, och med denna summa till grundplåt foro vi till hufvudstaden. Resan förminskade betydligt vårt lilla kapital och det smälte än mera ihop efter ankomsten dit, ty det gick icke så lätt att få klart huru man borde bete sig då man kommer som fremling till en plats. Att öppna handel blef omöjligt, utan slutligen föll jag på den tanken att söka från Skåne få i kommission åtskilliga saker, såsom ägg, höns, gäss och frukt. Jag skref till härads höfding X— derom och han skaffade mig kommissioner från ett par större herrgårdar. Jag sprang nu omkring i bodar och större hus för att skaffa mig kunder och jag fick snart min kommissionshandel i gång, utan att behöfva bod eller någon som gick och sålde åt mig. Vi hade härigenom vår utkomst under loppet af några år. Johan, som från barnåren haft en brinnande håg för läsa, sattes i skola

och allt gick oss bra i händerna. Jag började redan tänka på att kunna sätta af till Johans studier, då en hård pröfning sändes mig från den högste. Han fann mig väl behöfva en ny aga och gaf mig den också, i det jag på hösten 1858 insjuknade. Jag hade just vid den tiden fått varor från Skåne, hvaribland ett stort parti frukt. Sjukdomen gjorde mig overksam. Jag måste uppdraga åt en annan att hjälpa mig. Hon gjorde det illa och oredligt; större delen af frukten förstördes. Egarne af varorna fingo icke hälften af hvad de bort ha och så blefvo de missnöjda och fråntogo mig kommissionerna för framtiden. Mina små tillgångar voro snart uttömda. Vi måste afyttra den ena artikeln efter den andra af hvad jag skaffat i huset. Nöd och armod kommo allt närmare, då jag ändtligen mot våren åter blef frisk. Jag egde nu ej mera än de kläder jag gick uti. En dag under denna bekymmersamma tid kom min närmaste granne, en mycket välvillig enkefru, in till mig och frågade:

"Vill fru Broqvist taga emot ett parti ägg att sälja? Om ni gör det någorlunda fördelaktigt, torde jag kunna skaffa er åtskilliga kommissioner från egendomen Högby här i trakten, men vilkoret är att ni ordentligt aflemnar pengarne för varorna så snart ni afyttrat dem. Ett större parti ägg får ni genast. De vilja dermed pröfva er duglighet, innan de göra upp med er för framtiden."

"Nå, kära barn, hvem blef glad om icke jag. Äggen anlände och jag lyckades få leverera dem till den som hade mathållningen för officerarne under storlägret på Ladugårdsgärdet, men mot vilkor

att jag förde dem dit. Jag erhöll genom denna uppgörelse litet mera betaldt.

"Samma dag detta uppgjordes insjuknade Johan i häftig förkylning.

"Om aftonen, då jag satt vid hans säng och nedlade äggen i tvenne korgar, kämpade jag en hård strid med mitt högmod. Hitintills hade jag skött mina handelsaffärer så, att jag endast gått omkring i husen och bodarne med profver på varorna, eller sagt till att jag hade det eller det till salu. Nu — nu var jag bragt till den punkten, att om jag ville blifva af med min vara måste jag föra den till köparen. Att betala någon, som bar korgarne, skulle kosta mig halfva förtjensten, och jag var för fattig att kunna afsäga mig ett enda öre. Alltså måste jag sjelf bära äggen till deras bestämmelseort. Jag tyckte att dottern till en prestman och enkan efter en sjökapten icke borde så der förnedra sig. Det föreföll mig som jag med ens blifvit förvandlad till en månglerska.

"När den följande dagen grydde hade högmodet krupit i skrinet och jag knöt för första gången en duk på hufvudet, tog så en korg på hvardera armen, och dermed gick jag från hemmet medan Johan ännu sof. Bördan var tung, mina krafter icke stora, men min vilja desto större och den skulle hjälpa mig.

"Jag gick långsamt, men jag gick med hjertat fullt af förhoppningar. Jag öfverräknade huru stor min andel i affären skulle blifva och så förutsåg jag att då denna första kommission gått så bra, borde jag från den stora egendomen kunna få flera. Jag skulle då blifva i tillfälle att betala

mina skulder och åter hålla Johan i skola. Sedan tänkte jag på huru det skulle blifva när han såsom fullärd fick ett godt pastorat, m. m.

"Under dylika glada framtidsdrömmar fortsatte jag min vandring, till dess tröttheten tog öfverhand. Jag satte mig då ned för att hvila och inslumrade.

"Helt plötsligt väcktes jag af ropet: "Ur vägen käring!" och jag erhöll en häftig knuff så att jag föll omkull. I detsamma sparkades båda mina äggkorgar högt upp, och luften fylldes af ägg, som lika stora hagel nedstörtade öfver mig och krevrade i sitt fall. Några skrattsalfvor hördes och derpå rusade en flock soldater förbi. Jag reste mig upp, bokstafligen betäckt af ägg, och blickade på förödelser. Rundt omkring mig samma sorgliga syn. Icke ett enda ägg hade blifvit räddadt; alla voro förstörda. Jag var utblottad och beröfvad hvarje förhoppning på vidare kommissioner från Högby. Jag kände mig djupt nedtyngd af min olycka och gret bittert. Huru länge jag satt så vet jag icke.

"Hvad fattas dig, min gumma? Är det dina förlorade ägg du begråter?" ropade en stark, manlig röst till mig.

"Jag såg upp. Tätt vid min sida höll en häst och på den red en högvext, uniformsklädd herre, med ett vackert, skarpt markeradt ansigte. De granna ögonen sågo helt medlidsamt på mig. Utan att kunna tala pekade jag på förödelser. Han skrattade och sade helt muntert:

"Du ser verkligen ut som om du sjelf legat inuti ett af äggen; men icke bör du gråta för det!

"Hur har du kunnat förgöra så många ägg på en gång?" tillade han i allvarsammare ton.

"Det uppmuntrande tonfallet ingaf mig den förhoppningen att han möjligen tillhörde de högre befälhafvarne och ville gifva mig ersättning för den skada soldaterna vållat. Jag omtalade sanningsenligt hvad som händt, men kunde icke afhålla mig från att gråta, då jag vidrörde mina tillintetgjorda framtidsutsigter.

"Skadan soldaterna förorsakat dig skall blifva godtgjord," sade han då jag tystnade. "Gå genast upp till borgen," fortsatte han, pekande på Drottningberget, "så få vi vidare talas vid. Du träffar mig der."

"Bort flög hästen, bort öfver fältet som om den haft vingar. Det såg något grannt ut. Ryttaren satt så rak och ståtlig i sadeln och hade en så präktig vext, att maken får man aldrig se. Det tyckte jag då, midt i min bedröfvelse, och det har jag alltid sedan tyckt.

"Så godt sig göra lät torkade jag af mig äggsmeten, som jag var öfverhöljd med, och derpå vandrade jag upp till borgen.

"När jag kom dit stod den granne herrn der, omgifven af en hop militärer, med hvilka han pratade.

"Hans ögon föllo genast på mig och han utbrast helt muntert:

"Se der är ju ägg-gumman. Kom närmare så få vi litet talas vid om den stora äggröran." Han skrattade, men gjorde dervid en rörelse med hufvudet åt de andra, som kom dem att draga sig tillbaka.

"Hvad vill du nu att jag betalar dig i skadeersättning?" frågade han.

"Jag uppgaf hvad jag hade betingat mig för äggen.

"Vill du icke ha något för värk och sveda? Betänk dig; här är tillfälle att förtjena."

"Jag är nöjd att få hvad jag hade erhållit ifall jag kommit fram med min vara till dess bestämelseort, svarade jag.

"Du är ej om dig, min gumma lilla," sade han och smålog vänligt. "Ditt uttal röjer att du är från Skåne och så är du bra gammal att förtjena ditt bröd genom att gå omkring och sälja. Hvarför har du öfvergifvit din hemort?"

"Jag teg; det var svårt att säga: min sons lättsinne har drifvit mig dertill.

"Vill du ej tala om det för mig?" återtog han i mild ton. "Kanske jag kan göra något för dig."

"Jag såg upp till honom. Herre Gud, så god han såg ut! Jag omtalade också utan allt betänkande huru det varit, att jag haft det lugnt och bekymmerfritt, men att min ende son bragt mig i fattigdom, så att jag nu måste sörja för mig sjelf och min sonson. Han blickade tankfullt på mig under det jag talade och då jag slutat sade han endast: "Stackars gumma!" Derpå vinkade han åt en af de närvarande herrarne och hviskade några ord till honom, bad mig uppgifva mitt namn och min adress och tillade derefter: "Herrn här skall gifva dig en liten ersättning för äggen, men mot vilkor att du en annan gång ej sätter dig att sofva midt på Ladugårdsgärdet under brinnande fältma-

növer, ty det händer icke alltid att jag kommer för att gifva ersättning för den skada mina soldater förorsaka." Derpå klappade han mig på axeln och gick in i den midtersta byggningen.

"Herrn, som fått i uppdrag att betala äggen, gaf mig en sedel och tillsade att jag den följande dagen skulle komma upp på Stockholms slott, och så tecknade han upp namnet på den person jag der skulle fråga efter.

"När jag kom utför backen vecklade jag upp den sammanvikna sedeln. Det var en femtioriksdaler. Vid denna upptäckt nedsjönk jag på mina knän och stammade en tyst tacksägelse till Gud, som så nådigt räddat mig ur det elände som hotat. Om jag lyckligt och väl kommit fram med äggen, hade hela affären icke gått upp till trettio rdr och min behållning endast blifvit sex å sju rdr. Nu hade jag tjugosex rdr minst.

"Andra dagen gick jag, såsom jag tillsagd var, upp till slottet och blef genast visad till den hvars namn stod tecknadt på lappen. Det var en hög herre. Han gaf mig åter en sedel, såsom fyllnad i ersättningen för den förlust jag lidit, och så underrättade han mig att jag fick lemna alla de ägg jag erhöll i kommission till kronprinsens kök. Sedeln han gifvit mig var på hundra riksdaler. Med den var jag räddad från mina skulder och alla de bekymmer min sjukdom lemnat efter sig.

"Från den dagen behöfde jag ej mera springa omkring och bjuda ut de varor jag erhöll i kommission, utan jag hade full afsättning för dem till kronprinsens kök. Jag återtog också min för dagen aflagda hatt och höll mig uppe inom den klass

jag tillhörde. Att den ståtliga herrn, som låtit gifva mig så frikostigt betaldt för äggen var en högt uppsatt man i staten, antog jag för gifvet, och aldrig tillslöt jag mina ögon om aftonen utan att innesluta honom i mina böner.

"Min trägna sysselsättning under de år jag varit bosatt i hufvudstaden hade gjort att jag aldrig tillät mig några promenader om helgdagarne, och därför kände jag icke heller till någon af de kungliga personerna eller deras omgifning.

"I Juli månad 1859 utgick kring land och rike att kung Oskar var död. Denna sorgestofvare väntad och därför gjorde den icke en så gripande verkan som den eljest skulle ha framkallat. Den nye konungen skulle emottaga trohetsädet af regementena. Detta var en så märkvärdig händelse att jag och Johan beslöto gå ut för att se derpå. Tilloppet af människor var stort, men det oakadt lyckades vi få plats mellan ett par soldater, så att vi kunde se kungen. Jag hade aldrig sett honom förr och jag längtade att få se den som nu skulle styra land och rike. Han kom ridande på en grann häst, och när han ilade förbi oss undföll mig ett utrop af bestörtning. Det var *han* som talat vid mig på Ladugårdsgärdet, som klappat mig på axeln och som låtit betala ersättningen för äggen. Jag blef vid denna upptäckt så rörd, att tårarne skymde mina ögon. Jag sammanknäppte händerna och hviskade: välsigne Gud vår kung! Han såg icke glad ut nu som på Ladugårdsgärdet, utan han hade ett sorgset och allvarligt uttryck, som talade om att han kände stundens smärta och äfven stundens allvar.

"Kung Oskar jordades, kung Carl kröntes, men jag fortfor, oaktadt dessa förändringar, att leverera ägg till det kungliga köket.

"Johan blef nitton år och hade bara ett år kvar på gymnasium, då det på våren skulle blifva uppvisning vid gymnastiken. Johan var en af de skickligaste gymnasterna bland gossarne. Han fäktade bäst och glädde sig mycket åt den dag då han skulle få visa sin skicklighet för någon af de kungliga. Föreståndaren hade nemligen förberedt gossarne på att någon af de furstliga personerna komme att bevista uppvisningen. När Johan var hemma fäktade han antingen med alnstickan eller eldgaffeln och talade endast om den stora dagen.

"En vecka innan den randades kom ett bref, som drog alla tankar från uppvisningsdagen. Det innehöll nemligen underrättelsen att Sven Erik ankommit sjuk till Göteborg och nu var på väg till Stockholm, dit en välvillig kamrat ledsagade honom.

"Ack, kära barn, vi hade ej på många år hört något från Sven Erik, utan börjat antaga att han omkommit på sina resor der borta på oceanen. Det var således en glädje då vi erforo att han lefde, men en bitter smärta att veta, det han återkom sjuk och eländig. När han dagen efter brefvet anlände, emottog jag min stackars son med öppna armar och blödande hjerta, ty hans tillstånd var sådant att han knappast förmådde glädja sig åt återseendet. Han var mycket illa sjuk.

"Johan återsåg således sin far i ett ytterligt bedröfligt tillstånd och den stackars gossen blef som förkrossad af anblicken. Johan motsåg med ångest att hans olycklige faders svåra sjukdom

skulle åter framkalla mina forna bekymmer, och den tanken att jag skulle nödgas allt för hårdt anlita mina af ålder försvagade krafter grämde gossen djupt. Han ansåg också nu för sin pligt att alldeles slå ur hågen att läsa till prest. Det blef nödvändigt att han afbröte sina studier och sökte arbeta för sin utkomst. Han ville icke heller nu gå med på uppvisningen, men jag lyckades emellertid öfvertala honom att göra det. Jag tyckte att han behöfde liten vederqvickelse efter sitt vakande och alla de sorger som nu nedtyngde honom.

"Då han uppvisningsdagen gick till gymnastiken, sade han: "Allra käraste farmor, jag kommer att fäkta illa, ty det är som de senare dagarnes sorg lagt sig förlamande öfver hela min kropp."

"På middagen återkom Johan hem, jublande och glad: "Farmor!" utropade han, "kungen har talat vid mig och sagt att jag var den styfvaste af oss alla. Farmor lilla, jag är så lycklig, så lycklig, att alla sorger äro undanträngda!" Sedan utbrotten af hans glädje lagt sig, berättade han, att när den gymnastiska afdelningen var avslutad hade förståndaren sagt till Johan att kungen fästat uppmärksamhet vid honom och efterfrågat hans namn. Lifvad af tanken att kungens ögon hvilade på honom hade Johan börjat fäktningen med ökad ifver och läraren skänkte honom stund efter annan uppmuntrande blickar. Nu skulle han för sista gången fram, men just som han ställer sig i posityr fattar honom en häftig svindel, han raglar baklänges, faller handlöst i golvet och allt som omgaf honom var under några sekunder insvept i en svart slöja. Man lyfter upp honom, och då han åter

slog upp ögonen var kungens ansigte det första som mötte hans blickar.

"Gossen har öfveransträngt sig," sade kungen; "skaffa ett glas vin och låt honom hvila."

"Johan fördes ut ur gymnastiksalen, erhöll ett glas vin och hvilade sig en stund. När uppvisningen var avslutad, blef han inkallad. Kungen ville tala vid honom.

"Huru är det med dig nu, min gosse?" frågade kungen.

"Johan förklarade att han åter måtte fullkomligt väl.

"Du var för het under fäktningen och det bör du taga dig i akt för," återtog kungen. "När man handskas med vapen skall man vara kallblodig. Du har i alla fall visat att du är en lika god fäktare som gymnast, och i båda fallen står du framom dina kamrater." Härvid kläppade kungen Johan på axeln och så frågade han efter hans föräldrar. Johan gaf det besked att hans far, som i många år varit borta till sjös, nu låg illa sjuk och att det var hans gamla farmor som gifvit honom uppfostran.

"Och hvad ämnar du blifva?" frågade kungen.

"Det var min och farmors tanke att jag skulle blifva prest, men nu lärer det icke gå för sig, utan jag får allt gifva mig i handel, för att kunna bidraga till vår utkomst.

"Prest eller handelsman, det var två bra olika lefnadsbanor," sade kungen leende, och vände sig ifrån Johan med en vänlig nick, utan att bifoga något mera.

"Att Johan blifvit tilltalad af kungen och hedrad

med beröm af honom, utgjorde något så fröjdefullt att vi hela den dagen glömde alla anledningar till sorg.

"Ett par dagar förflöto, då en förmiddag, under det jag sysslade i yttre rummet och Sven Erik slumrade i det inre, någon bultade häftigt på dörren. Jag öppnade, men hade så när fallit baklänges af bestörtning då vår granne kung trädde öfver tröskeln och in i rummet. Han var åtföljd af en herre.

"Är Johan Broqvist hemma?" frågade kungen och såg forskande på mig, som neg och bara neg.

"Han är på gymnasium, stammade jag och neg åter, men ännu djupare än de föregående gångerna.

"Han är således frisk?"

"Ja, det är han visst, svarade jag och neg för hvarje ord. I min stora häpnad visste jag knappast hvad jag gjorde. Kungen smålog.

"Har jag ej sett dig förr, min gumma?" frågade han.

"Jo, eders majestät, jag är samma gumma som erhöll ersättning för de ägg, soldaterna på Ladugårdsgärdet förstörde. Det var 1859 på försommaren.

"Alldeles, nu känner jag igen dig, du är gumman med de förlorade äggen," sade han i sin skämtsamma ton. "Din son har återkommit hör jag och din sonson har vuxit upp till en rask pojke. Nå, hur går det eljest för dig?" När han gjorde mig denna fråga stod han midt på golvet, handen hvilade på bordet och ögonen fästades på mig med ett så vänligt uttryck, att den blicken gjorde

mig lycklig. Aldrig, aldrig, kära barn, skall jag glömma huru lefnadsfrisk, ståtlig och ändå god han då såg ut. Hela hans väsende ingaf förtroende och jag hade också mod att helt ärligt säga honom det allt gått mig bra i händerna sedan jag fick leveransen af ägg till det kungliga köket, men att det nu började se dystert ut sedan jag äfven fått min sjuke son att sörja för.

"Skall du, en gammal ålderstigen qvinna, draga fram en sjuk son och en frisk och stark sonson, det är onaturligt," inföll han. "Skicka du upp gossen till mig i morgon, jag har något att tala med honom om, och se här en liten hjälp åt din sjuke son." Han lade en sedel på bordet, sade ett vänligt farväl och gick. Sedeln han gaf mig var på hundra riksdaler.

"Dagen derpå begaf sig Johan upp till slottet. Kung Carl frågade honom då: "Skulle du ej vilja blifva militär? Mig tyckes som du skulle passa dertill. Du är stark, vig och fäktar som en hel karl. Föredrager du den militära banan skall du erhålla hjälp af mig.

"Johan kände sig mycket illa till mods, men militär det ville han icke alls blifva, trots löftet om hjälp, och han tog därför mod till sig och sade: "Jag skulle allt helst vilja blifva prest, om det vore möjligt."

"Väljer du banan för att få bröd, då gör du illa, ty ingen bör blifva prest, som ej känner sig dertill kallad. Har du öfvertänkt att de svagheter, som kunna tillgifvas andra menniskor, kunna ej urskuldaskas hos presten."

"Johan tummade på rockärmarne och stam-
Kung Carl och Äggförsäljerskan.

made: "Jag skall försöka att blifva en samvetsgrann prest, om jag bara får följa min höjelse och studera dertill."

"Håll ord med hvad du nu lofvar och jag hjälper dig," inföll kungen. "Ifrån denna dag är det jag som bestrider utgifterna för dina studier och jag gör det med nöje om jag derigenom kan skänka staten en duglig och nitisk prestman; men skulle du under din akademitid visa dig icke värdig den bana du valt, förlorar du all hjälp af mig. Helsa nu din gamla farmor och säg henne att hon hädanefter är befriad från alla omkostnader för dig." Med dessa ord afskedade han Johan.

"Ur kungens egna kassa utbetaltes derefter 700 riksdaler om året åt Johan, till dess han blef prestvigd.

"Kungen hade af rektor Rabe vid Stockholms gymnasium låtit underrätta sig om huru Johan var känd och erfarit att han utmärkte sig för stadga och flit.

"Några veckor efter Johans besök hos kungen dog Sven Erik. Jag, som nu ej hade någon annan än mig sjelf att sörja för, kunde nu göra ganska bra besparingar.

"Året efter faderns död blef Johan student. Han läste flitigt och tog en vacker prestexamen. När han blifvit prestvigd fick han åter företräde hos kungen, som förklarade sig nöjd med honom och sade att han hoppades det Johan skulle med heder bära den skrud han hade sin kung att tacka för. När Johan såsom prest gaf sig af ned till Skåne, lemnade äfven jag hufvudstaden och medförde då

till min hembygd en icke så obetydlig sparpennning, tack vare vår gode kung.

"För två år sedan fick Johan komministraturen här och året derpå gifte han sig med dig och nu är jag här hos er och har det så lugnt och bekymmerfritt på min ålderdom jag kan önska. Näst Gud har jag kung Carl att tacka därför."

En paus uppstod, under hvilken Hélène tände lampan. I detsamma hördes bullret af åkdon, förstugudörren öppnades och tillslöts, manliga steg trampade köksgolfvet och närmade sig kammar-dörren.

"Nu är Johan hemma!" utropade Hélène och sprang mot dörren, som i detsamma gick upp. En ung prestman trädde in.

"Johan, hvad i all verlden har händt?" utbrast Hélène, förfärad vid åsynen af mannens ovanliga blekhet.

"Kungen är död!" ljöd svaret. De båda qvinnorna yttrade ej ett ord. Hélène stod orörlig och var nu lika blek som mannen; utför den gamlas ansigte runno tårar.

Kungen är död! Fanns det väl ett enda *svenskt* hjerta, som ej vid de orden smärtsamt berördes? Nej, alla kände att det sorgebudet gällde hela landet.

Äfven i Johans lilla hem emottogs sorgebudet med uppriktig saknad. Den första som afbröt tystnaden var Hélène. Sedan hon med handen borttorkat sina tårar frågade hon.

"När dog kungen?"

"I går afton klockan nio, och frid öfver hans stoft," tillade Johan allvarligt; derpå gick han fram

till farmodern och böjde sig ned till henne. Den gamla lade sina armar om sonsonens hals, drog honom till sig och gret stilla, utan att Johan sökte hämma hennes tårar.

En stund senare sulto Johan och Héléne på hvar sin sida om farmodern. Héléne vaggade "liten" och den gamla yttrade med sorgsen röst:

"Säg mig nu, Johan, såg du kungen vid hans ankomst till Malmö?"

"Jag såg honom lika väl som jag nu ser farmor, och jag skall aldrig glömma den synen. Han var så förändrad att hans anblick gjorde på mig ett marterande intryck.

"Kära barn, beskrif hans ankomst och huru han blef emottagen!" bad farmodern och knäppte samman händerna.

"Då jag i Lördags afton reste till Malmö var det som farmor vet, för att få återse kungen, min välgörare, vid hans återkomst till fäderneslandet. Han var väntad till Malmö den 15, men då jag anlände till staden sade man att ett telegram tillkännagifvit att kungen icke skulle komma förrän den 16. På Måndagen var hela Malmö i rörelse för att få se kungen vid hans landstigning. Hvar och en ville vara med och gifva uttryck åt den allmänna glädjen att ha honom åter, och hvar och en ville öfvertyga sig om att badresan gjort honom godt. Alla, från den högste till den lägste, voro upptagna af deltagandet för monarken och begäret att visa honom huru högt han var älskad. På allas ansigten lästes också spänd väntan. Straxt på Måndags-förmiddagen observerade man "Vanadis", men den store kronoångaren, som på kungens be-

fallning afgått till Kiel för att föra honom derifrån till Malmö, kunde icke löpa in i hamnen, utan ångbåten Malmö gick den till mötes för att hemta kungen. Aldrig har jag i Malmö sett en sådan folkmassa samlad, som den hvilken trängdes vid hamnen och kring de platser der kungen skulle fara fram. Man afvaktade med stor otålighet det ögonblick då kungen åter skulle sätta foten på svensk jord.

"Huru lugnt skall det icke kännas, då vi åter ha honom hos oss," hviskade man till hvarandra.

"Ja, det hade varit för väl om han aldrig lemnat oss," sade en annan.

"Men om resan gjort honom godt, om ..."

Hurrarop hördes från yttersta brohufvudet, båten passerade der förbi och samtalen afstannade. Ångbåten lade till. Allas blickar riktades åt det hållet. Nu visade sig kungen, men han kom icke med hufvudet högburet och gången rak, såsom förr, utan han framskred långsamt öfver landgången, stödd på tvenne af sina kavaljerer och trötta voro hans steg. De jublande välkomsthelsingarne förstummades vid åsynen af hans astärda och lidande anlete. En graflik tystnad uppstod, endast afbruten af ljudet från kungens steg. Allas hufvuden blottades, allas ögon fylldes med tårar och folkets hållning var så högtidligt gripande, att den uttryckte all den smärta det erfor vid monarkens åsyn. Denna stumma helsing tycktes också göra ett djupt intryck på kungen, ty då han steg upp i vagnen, kastade han en mild, vemodsfull afskedsblick på sina undersåtar och böjde hufvudet. Jag stod honom helt nära och det föreföll mig då som om hans djupt in-

sjunkna ögon redan hade ett öfverjordiskt uttryck. När vagnen rullade bort skyndade jag att komma till landshöfdingeresidenset, och jag fick äfven nu se kungen då han steg ur vagnen och stödd på sina kavaljerer gick uppför yttre trappan. När han kom uppför de få stegen, kastade han åter en blick tillbaka på folket, derefter sjönk han ned i en länstol och bars uppför trappan, och sista skymten af vår älskade kung försvann.

"Gud allena vet om han såsom lefvande någonsin mera skall visa sig för oss, tänkte jag och gick, fast besluten att icke lemna Malmö förrän kungen rest derifrån.

"Som farmor vet är jag bekant i landshöfdingens hus och det blef mig därför lätt att få underrättelser om kungens befinnande. Jag fick också höra att han hade haft en liflig längtan tillbaka till Sverige, och vid ankomsten till Kiel ej på några vilkor kunnat förmås begagna de rum som för hans räkning voro tagna, utan genast låtit föra sig ombord på "Vanadis." När hans fötter trampade den svenska ångarens däck, hade han utbrutit: "Gud vare lof att jag nu åtminstone har svensk botten under mina fötter." Detta yttrande utvisar tydligt och klart hur högt han älskade sitt fosterland, och kan därför icke upprepas nog ofta, för att erinra oss om hans kärlek till Svea folk och Svea land.

"Då han i Malmö kommit in i sina rum hos landshöfdingen, hade han med stor rörelse yttrat: "I dag har jag sett att jag är verkligt afhållen; jag tror nu att svenska folket kommer att sakna mig då jag gått bort."

"Ack ja, alla sakna vi, alla begråta vi honom, vår fridsälle och folkkäre konung.

"Sjelf bestämde han sin afresa från Malmö till den följande dagen klockan 9, och det oaktadt läkarne på det enträgnaste sökte förmå honom afstå derifrån. Han vidblef likväl sitt beslut att fortsätta resan. "Begär ej att jag skall dröja, då jag önskar mig vingar för att flyga till mitt Ulrikedal och dö der," hade han svarat.

"På eftermiddagen var åter stor rörelse i Malmö. Folket skulle nu taga emot det danska tronföljareparet, och man ville helsa den älskade kungens enda barn välkommen, då hon kom för att besöka sin sjuke fader. Under det folket väntade på prinsessan, uttalade man allmänt sitt deltagande för henne. Ack, huru smärtsam måste ej åsynen af fadern blifva för henne. Kronprinsessan kom med gemål och sin lille son Christian. Det var allt en glädjande anblick att se det unga fursteparet och barnet, men minnet af vår kungs förhärjade utseende, förtog nästan helt och hållet det angenäma intrycket. Kung Carl skall ha blifvit mycket glad åt anblicken af dottersonen och förutspått att han i framtiden skulle blifva en rask pojke.

"Med sitt enda barn hade kungen derefter ett långt, enskildt samtal, och mot slutet af aftonen återreste det danska furstliga paret till Danmark. Man säger att kungen sjelf på det bestämdaste påyrkat deras återresa. Ehuru prinsessan fann fadern svag och ytterligt medtagen, lemnade hon honom likväl utan den svagaste aning om att detta var deras sista möte här i lifvet. Hon hade till och

med yttrat den förhoppningen att återkomsten till fosterlandet skulle verka välgörande på honom.

"Den följande morgonen, när jag kom till landshöfdingens, erfor jag att kungen sofvit godt, men att resan icke kunde fortsättas den dagen. Han var visserligen uppe och satt påklädd i sin länstol, men han var mycket matt. Mot middagen fick han svåra plågor, och nu spred sig i staden ryktet att det var betänkligt med hans tillstånd. Han hade måst intaga sängen. Oron och ängslan blef stor hos befolkningen. På allas ansigten lästes uttryck af bekymmer, och hvem helst man träffade upprepade samma fråga: "Har ni hört huru det är med kungen? Är han bättre eller sämre?"

"På Onsdags-morgonen underrättade bulletinerna att kungen haft en lugn sömn, och man började åter hoppas, ty man hoppas gerna det man önskar, men det hoppet blef icke långvarigt. På eftermiddagen fick kungen åter svåra plågor, och derefter var allt hopp tillintetgjordt. Nu hade läkarne det klart för sig att döden oförtöfvadt skulle följa. Man ansåg sig nu böra säga kungen det, och han emottog underrättelsen om sin snart förestående bortgång med mycken sinnesstyrka och gjorde endast den frågan: "Har jag natten för mig?"

"Läkaren, som kände det bittert att afgifva ett bestämdt svar, teg; men då upprepade kungen frågan och begärde ett ärligt svar. Det utföll så, att kungen ej kunde räkna på morgonen. "En ny attack och döden följer genast," förklarade doktorn.

"Blifva plågorna svåra?" var kungens nästa spörsmål.

"Äfven detta är möjligt," genmälte doktorn, som inför den döende monarken ej kunde annat än föra sanningens oförställda talan. Han tillade likväl: "men dödsarbetet är till större delen undan-gjort, så att döden torde blifva lätt nog."

"En person i kungens närmaste omgifning har sagt mig att han äfven nu bibehöll ett manligt lugn.

"Kungen önskade taga afsked af sin omgifning. Alla samlades i hans rum, och med sitt mildaste leende och ett tydligt uttaladt "farväl!" räckte han hvar och en af dem handen att trycka, hvarefter han skickade de varmaste och hjertligaste helsningar till sina frånvarande anförvandter och vänner. Han sände äfven en kärleksfull afskedshelsning till sitt folk han så uppriktigt älskat och som han visste skulle bittert begråta hans bortgång. Den som beskref detta ögonblick, kunde icke göra det utan rörelse, och han försäkrade att kungens afsked till sin omgifning var så gripande, att det aldrig skall utplånas ur deras minne, hvilka voro närvarande. De flesta öfvervældigades af sina känslor så att de sjönko ned på knä vid kungens säng och badade den framräckta handen med tårar.

"Hofpredikanten Olin tillkallades och, oaktadt kungen var ytterligt svag, hade han ändock med andakt och uppmärksamhet följt den bön Olin förrättade.

"Sedan denna heliga akt var förbi, låg han helt stilla en stund; derefter yttrade han med lugn röst "Mina fingrar börja redan hvitna," och med ögonen fästade på handen förblef han åter tyst och stilla under några minuter och tycktes sjelf med full själsnärvaro observera dödens annalkande. Ef-

ter åter en paus sträckte han ut handen åt läkaren och frågade med matt röst: "Huru många pulslag?" Och då doktorn svarade att de voro fyrtio, hviskade kungen med knappt hörbar stämma: "Ännu så många."

"Det var liksom dessa ord kostat honom stor ansträngning, ty han låg orörlig under det döds-svetten framträngde på hans panna. En gång förde kungen handen upp mot hufvudet och framhviskade med döende röst: "Ännu ingen kyla här!" Dessa voro hans sista ord. Något senare — och kungens förste lifmedikus uttalade de för hela landet så hemskt ljudande orden: "Vår konung har slutat!"

"Så slutade Sveriges älskade konung i blomman af sin mannaålder, så dog Carl den femtonde, vår höge välgörare," slöt Johan röd.

Den gamla snyftade högt och Hélène gömde ansigtet i näsduken.

Johan steg upp, tog ned bibeln från bokhyllan, slog upp ett för det allvarliga ögonblicket lämpligt kapitel och läste för de gråtande kvinnorna. Under läsningen borttorkades tårarne, och då Johan med en varm bön, en bön hvaruti den ädle hädangångne var innesluten, avslutade deras andaktsstund, hvilade ett stilla vemod öfver den gamlas ansigte.

"Det är mig till mods som om jag förlorat någon som stått mitt hjerta mycket nära, och det förefaller som saknaden efter vår kung aldrig skulle komma att lemna mig," sade den gamla farmodern.

"Hvad farmor känner, det känner säkert hvarje svensk," förklarade Johan, "och vet farmor hvarför äfven de, som aldrig rönt någon personlig välgörning af Carl den femtonde, ändå känna en så

djup saknad? Jo, det är därför att hans första egenskap var att han i själ och hjerta, till tycken och känslor var "äkt svensk." Folket visste att han var af samma kött och blod som det, att han kunde lida och fröjdas med det och att hans hjerta klappade af samma kärlek till fosterlandet. Han älskade folket, hans sympatier och hans antipatier voro desamma som folkets, och han eftersträfvade ej heller högre ära än den, att vara "den förste bland friborne svenske män". Detta gjorde att han erhöll och äfven bibehöll den stora popularitet, som följde honom från hans uppstigande på tronen, till hans nedstigande i grafven. Äfven i historien skall hans namn nämnas med kärlek och beröm af den omutlige häfdatecknaren, ty han har troget och orubbligt hållit sitt ord att "land skall med lag byggas". Lägg nu till dessa dygder hos monarken hjertligheten och rättframheten i hans väsende, den stora, ofta missbrukade hjälpsamhet, hvartill hans goda hjerta manade honom, och det blir helt naturligt, att alla som på något sätt varit i personlig beröring med honom, måste hos kungen älska människan. Och nu kommer till sist hans slut, på en gång så sorgligt och ändå så anslående, och gör det omöjligt för folket och individen att utan saknad och kärlek tänka på den i förtid borttryckte svenske kungen. Det är därför icke ett tomt ord, utan en verklig sanning, då man kommer att säga det landet är försänkt i sorg."

Johan tystnade och en stund senare hade den lilla komministersfamiljen gått till hvila.

Den derpå följande Söndags-eftermiddagen var tor rörelse i Johans lilla hem. Man beredde sig

samt- och synnerligen att resa in till Malmö, för att den följande dagen, då kung Carls lik skulle afföras till Stockholm, vara närvarande. Den gamla farmodern, som ej varit inne till staden sedan sonsonen blef komminister, ville nu, trots år och ålderdomskrämpor, dit för att lägga blommor på sin höge välgörarens kista. Hon hade bundit en krans af myrten och cypresser och i den instuckit den enda hvita ros som fanns på hennes lilla rosenträd.

När familjen blifvit instufvad i trillan, rullade den bort mot Malmö stad. Föga talades under färden. Alla voro högtidligt stämda, och sades något, så var det ett och annat ord om den bortgångne kungen.

Johan tog in hos en bekant vid Jernbrotorget, och ifrån ett af fönsterna derstädes skulle Héléne åse när liktåget kom från residenset. Gamla farmor ville icke sitta der, hon måste ovilkorligen ned till stationen, och hon ålade Johan på Söndagsaftonen att söka skaffa henne plats der, så att hon finge fästa sin krans på den kungliga kistan.

"Jag skulle ej dö lugn, om jag ej finge det," sade den gamla.

Redan på Söndagsaftonen, sedan Johan sagt god natt åt gumman, gick han ned till stationen, der han kände de flesta af tjänstemännen och lyckades erhålla löfte om att den gamla skulle få plats, så att hon kunde fästa kransen på kistan.

På Måndags-morgonen helt tidigt var Malmö stad i full rörelse. Alla ville vara med och taga ett sista farväl af kungens stoft. Det föreföll en hvar som man icke förlorat honom, så länge hans jordiska hydda fanns kvar; men nu skulle den föras bort och nu skulle man äfven för alltid förlora sin älskling.

Tyst och stilla förhöll sig den på gator och torg samlade massan. Man talade lågt, och det föll ingen in att genom några utbrott af otålighet skuffa sig fram eller gräla sig till en plats och derigenom störa den högtidliga stämning som var allmän. På husen utåt Hamngatan och torget voro flaggor på half stång uthängda, alla bodar voro stängda och hela staden var klädd i sorgeskud.

Klockan sju uppmarscherade regementena och en kordong af militär gick från residenset öfver Hamngatan, Fiskartorget och Hamnbron. Klockan åtta samlades stater och kårer på rådhuset, och allt tätare och tätare blef folkmassan bakom soldatlederna. Tjocka och tunga hängde molnen på fästet och regnet föll ymnigt ned öfver den sammanpackade mängdens hufvuden, liksom himlen sjelf deltagit i stundens djupa sorg.

Klockan omkring half nio sattes tåget i rörelse. Främst tågade en afdelning husarer till fots, derefter kom kistan, öfverhöljd af hermeliner, purpur och guldkronor. Den bars af Carl den femtondes stab. Efter den kommo kronprinsen af Danmark och hertigen af Dalarne samt prinsarne Hans och Wilhelm, efterföljda af en stor och lysande samling af militärer och embetsmän, och till sist såg man Malmö borgare och arbetareföreningen med florbehängda standarer. Långsamt och högtidligt framskred tåget, och från de med damer tätt besatta fönsterna nedkastades öfver kistan en ofantlig mängd blommor. Molnen skingrades, himlen klarnade, och då tåget uppnått stationen, gjöt en mild och strålande sol sitt skimmer öfver den kungliga kistan och förhöjde effekten af det högtidliga sceneriet, som var fullt af prakt och ändå

rikt på vemod. Storartad var anblicken från Hamnbron; öfver allt, hvarthän ögat skådade, en oändlig massa af tätt sammanpackade, sorgklädda människor, och i hamnen alla fartyg med flaggor på half stång. I allt och öfver allt sorgens allvar.

Vid tågets ankomst till stationen, upplyftades kistan genast på den för dess emottagande afsedda öppna vagnen och ställdes på den deruti befintliga katafalken. Sorgmarschen ljöd i detta ögonblick ännu vemodsfullare, allas ögon tårades, alla hufvuden blottades och allas hjertan kände: "Han är från oss tagen".

Nu nalkades de närvarande notabiliteterna och togo det stumma afskedet af de jordiska kvarlevorna af den de älskat varmt och uppriktigt. Bland denna lysande skara syntes en gammal kvinna och en ung prest, hvilka smögo sig fram till vagnen der kistan stod. Den gamla bemäktigade sig en flick af purpurtäcket och tryckte det gråtande till sina läppar, och då hon åter släppte det satt der en krans af cypress och myrten med en enda hvit ros midt ibland kärlekens och sorgens grönska. Den var ett enkelt uttryck af tacksamhet, som säkert skulle fröjdat den afidne kungens hjerta om han kunnat se det. Nu — ja nu var den lilla blomman måhända en ros, som äfven i evigheten skulle blomstra.

Sist af alla lemnade kronprinsen af Danmark vagnen. Han var mycket upprörd och ytterst blek då han steg ned.

Hedersvakten intog sin plats rundt omkring kistan; hertigen af Dalarne steg upp i den kungliga vagnen, signalen ljöd, alla hufvuden blottades

åter och tyst rusade sorgetåget bort, följdt af tusentals tårfulla ögon.

Det var "Skånes första hertig", som för sista gången lemnade sitt hertigdöme; det var Svea rikets konung, som anträdde sin sista färd till Birgers stad, för att der i fädrens grift, jemte maka och son, hvila ut, efter en kort men lyckosam lefnad. Frid öfver hans hvilal

Bort från Malmö for en timme senare äfven den lilla komministersfamiljen.

Dagen derpå kom Hélènes bror, en ung student från Lund, för att helsa på sin svåger och syster. Det första man talade om var kung Carls likfärd.

"Säkert är," sade den unge Lundensaren, "att på få ställen, der sorgetåget färdats fram, har det varit högtidligare än i Lund. Ni skolen veta att vi, Lunda-studenter, alltid hållit af kung Carl, ty det fanns städse hos honom något ungdomligt friskt och hurtigt, som utvisade att han till själ och hjerta förblef en glad, en rask svensk student. Under rättelsen om hans död gjorde också ett mycket sorgligt intryck på alla, och då nu tåget med hans stoft skulle dröja i Lund, uppstod hos alla studenter, lärare, borgare, män och kvinnor en gemensam, innerlig önskan att skänka vår hertig den hyllning han som monark var så förtjent af, och med detsamma äfven gifva uttryck åt den saknad vi alla kände. Klockan half tio ankom tåget på Måndags-morgonen. Utom stater, kårer och studenter hade å bangården och dess omgifning en ofantlig människomassa samlats. När tåget stannade blottades allas hufvuden och studenterna uppstämde en för tillfället författad sång. Den var

gripande och sjöngs så, att man hörde det hvarje sångare djupt känt den sorg, som deri uttrycktes. Den förut allvarligä och högtidliga stämningen antog under sången en prägel af djup andakt, och då professor Olbers på kistan hade fästat en lagerkrans med hvita band, hvarpå stod: "Academia Carolina", voro vi så upprörda, att vi endast med möda kunde fortsätta att sjunga. De närvarande damerna gingo derefter att med buketter och kransar pryda den kungliga bären. Intrycket som allt detta gjorde var sådant, att det säkert aldrig skall glömmas af någon som bevittnat detta gripande skådespel. När sången tystnat, sattes tåget ånyo i gång, och nu blottades åter alla hufvuden, och under en betydelsefull tystnad följde vi det med våra sorgsna blickar. Jag fann det sedan så dystert i Lund att jag reste hit."

"Det vore bra roligt att höra orden i sången," sade Hélène.

"Det går för sig; jag har skrivit upp dem," sade studenten och räckte Johan ett paper.

"Läs högt," hviskade gamla farmor.

Med klar och klangfull röst läste Johan:

"Kungastoft, hvarthän du drager, följd af dyra minnens här,
Om dess trohet än i döden folkets möte vittne bär.
Denna bygd, som först dig hyllat, som dig första kronan gaf,
Nu också går främst i sorgen, när du vandrar till din graf.
God dig blifve hvilan, konung, som mot oss ditt hjertelag!
På din sista Eriksgata nu vår sista helsning tag!

Slut.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

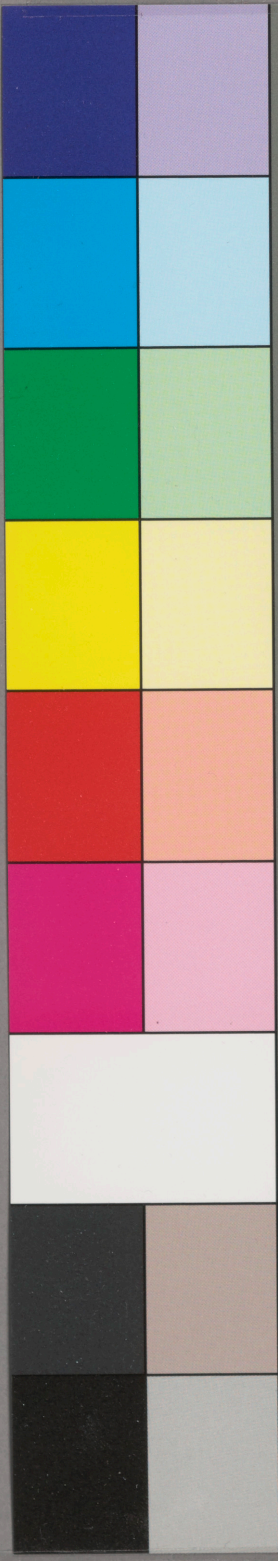
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

